

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ

ΛΟΥΚΑΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤ΄. ΚΥΡΙΑΚΗΣ.

ὍΣΑΙ ἀρεταί, καὶ ὅσα ἁμαρτήματα γίνονται διὰ τοῦ σώματος, ἐκεῖνα, ἐπειδὴ ὑποπίπτουσιν εἰς τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, καθεὶς εὐκολὰ καὶ ἀκούει αὐτά, καὶ βλέπει, καί, ἵνα οὕτως εἴπω, ψηλαφᾷ· ἢ δὲ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ, κρυπτομένη ὑπὸ τῶν σωματικῶν αἰσθή-

σεων, οὐδὲ φαίνεται οὐδὲ ἀκούεται, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ ἢ ψυχὴ δυσκόλως αὐτῆς αἰσθάνεται, καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς δυσκόλως γνωρίζει καὶ διακρίνει τὸ βᾶρος αὐτῆς, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς φθοροποιᾶν βλάβην. Ἡ ταπεινότης ἐστὶ διάθεσις τῆς ψυχῆς ἀγία καὶ σωτήριος· ἢ ὑπερηφάνειά ἐστὶ πάθος

τῆς ψυχῆς πονηρὸν καὶ ὀλέθριον· διὸ δύσκολα κατανοοῦμεν καὶ διακρίνομεν πότε ἐσμὲν ταπεινοὶ καὶ πότε ὑπερήφανοι. Ὁ παντεπόπτης Ἰησοῦς, εἰδώς, ὅτι εἰς μὲν τὴν ὑπερηφάνειαν πάντες ἐσμὲν ἐπιρρέπεις, εἰς δὲ τὴν ταπείνωσιν ἀδιάθετοι, διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελίου περιέγραψέ τοῦ ὑπερηφάνου καὶ τοῦ ταπεινοῦ τὰ ἐξωτερικὰ καὶ σωματικὰ σημεῖα καὶ τῆς ὑπερηφανεῖας τὴν βλάβην, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ὠφέλειαν, ἵνα, ἀποστραφέντες τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀσπασώμεθα τὴν ταπείνωσιν. Πάντες οἱ ἄνθρωποι μεγάλην χρεῖαν ἔχομεν τούτου τοῦ ἁγίου μαθήματος, οὐδεὶς δὲ δύναται εἰπεῖν, οὐκ ἔχω χρεῖαν ταύτης τῆς θείας διδασκαλίας. Ἡμεῖς οὖν ἀφιερῶμεν τὸν λόγον εἰς τὴν ἐξηγήσιν αὐτῆς, ὑμεῖς δὲ προσηλώσατε τὸν νοῦν εἰς τὴν τῆς ἐξηγήσεως κατανόησιν.

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

Διὰ τί τὸ μάθημα τὸ τοσοῦτον ἀνακαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου οὐ διὰ διδακτικῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ παραβολῆς ἐδίδαξεν ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς; διότι ἡ παραβολὴ ἐστὶν εἰκὼν τῶν πραγμάτων, ἥτις, ὅταν ἐκτυπωθῇ διὰ λαμπρῶν καὶ καθαρῶν χρωμάτων, τότε παρίστησιν αὐτὰ τὰ πράγματα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καθαρώτερα τῶν διδακτικῶν λόγων, τότε φαίνεται σοι, ὅτι οὐκ ἀκούεις, ἀλλὰ βλέπεις τὰ πράγματα τὰ ὑπ' αὐτῆς δι-

δασκόμενα· διὸ καὶ προσεκτικωτέρους ποιεῖ τοὺς ἀκροατάς, καὶ μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας καὶ ἡδονῆς εἰσέρχεται ἡ διδασκαλία αὐτῆς εἰς τὴν τούτων καρδίαν. Βλέπομεν δὲ τοῦτο φανερὰ εἰς τὴν σήμερον ἀναγνωσθεῖσαν παραβολὴν· οἱ Φαρισαῖοι, πονηροὶ ὄντες καὶ ὑποκριταί, ἔκρυπτον μὲν τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας, ἐδημοσίεον δὲ πᾶσαν ὑποκριτικὴν ἀρετὴν αὐτῶν, « Πάντα ^{Ματ. 23,} » τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦντες πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις »· ὅθεν πάντες ἐνόμιζον αὐτοὺς ἐναρέτους καὶ δικαίους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τελῶναι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες, συλλέγοντες τὰ βασιλικά δόσιμα, πολλὰς ἐποίουν ἀδικίας, καὶ ἀρπαγὰς, καὶ καταδυναστείας, διὰ τοῦτο πάντες ἐλογίζοντο αὐτοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ ἀδίκους. Κατὰ τὴν τότε οὖν κοινὴν γνώμην λαμβάνει ὁ Κύριος τὸν μὲν Φαρισαῖον, σημαίνοντα τὸν ἐνάρετον καὶ δίκαιον ἄνθρωπον, τὸν δὲ τελώνην δηλοῦντα τὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀδικόν· δύο ἄνθρωποι, λέγει, ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα ἐκεῖ προσευχηθῶσι· τούτων ὁ μὲν εἰς ἦν Φαρισαῖος, ἦγουν δίκαιος, ὁ δὲ ἄλλος τελώνης, τουτέστιν ἀμαρτωλός.

Ὁ Φαρισαῖος, σταθεὶς πρὸς ἑαυτόν, ταῦτα προσήυχετο, Ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἀδικοὶ, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

Τρία εἰσὶ τῆς προσευχῆς τὰ εἶδη, δοξολογία, δι' ἧς δοξολογοῦμεν τὸν θεὸν διὰ τὰ θαυμαστά καὶ ἐξαισία αὐτοῦ ἔργα· εὐχαριστία, δι' ἧς εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ διὰ τὰς

πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας αὐτοῦ· δέησις, δι' ἧς παρακαλοῦμεν αὐτόν, καὶ ζητοῦμεν παρ' αὐτοῦ τὰ πρὸς σωτηρίαν. Εὐχαριστία οὖν φαίνεται ἡ προσευχὴ τοῦ Φαρισαίου καὶ καλῶς μὲν ἤρξατο αὐτός· ἐστάθη εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πρὸς ἑαυτόν, ἤγουν καθ' ἑαυτόν, ἢ ἐν ἑαυτῷ, τουτέστι κατὰ μόνας προσήυχετο, λέγων, Ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι· ἔπειτα οὐκ εὐχαρίστησε τὸν θεόν, ἀλλά, κατακρίνας πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐπήνεσεν ἑαυτόν· οὐκ εἶπεν, Εὐχαριστῶ σοι, θεέ μου, ὅτι κατηξίωσάς με τῆς χάριτός σου, ἦτις διεφύλαξέ με ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, ἀλλ' ἐσφετερίσθη τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον, καὶ ἀπέδωκεν ὄλον τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ τὸ κατόρθωμα εἰς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ὑπερυψώσας ἑαυτόν, καὶ ἐξουδενώσας πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· Οὐκ εἰμι ἐγώ, εἶπεν, ἄρπαξ, ἄδικος, μοιχός, ὡς οἱ λοιποὶ ἀνθρώποι, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ ἀδικητής καὶ δυνάστης τελώνης. Ταῦτα δὲ τὰ λόγια τί ἄλλο εἰσὶν εἰμὴ ὑπερβολικὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑπερηφάνεια, ἐξ ἧς τὸ στόμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἔκαυχᾶτο, καὶ ἐμεγαλορρήμονει; Ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν εἶπε φανερά, « Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν »· ὁ δὲ θεὸς αὐτοῦ ἀπόστολος ἐθεβαίωσεν, ὅτι ὁ θεὸς καὶ τὴν θέλησιν ἡμῶν στηρίζει εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ τὴν πράξιν τῆς ἀρετῆς ἐκτελεῖ· « Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν, » εἶπεν, ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν »· ὁ δὲ Φαρισαῖος καὶ τὰ δύο ἤρπασεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπένειμεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· πάντες οἱ ἀνθρωποὶ ἐσμεν ὁμοιοπαθεῖς, ὁ Φαρισαῖος ὁμοῦς ἐνόμιζεν ἑαυτόν ἀπαθῆ καὶ ὑπέρτερον

τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Βλέπε δὲ πῶς, κἂν ἔκαυχῆθη, ὅτι ἐστὶν ἀνώτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὡς ἀπέχων ἀπὸ τῶν ἀμαρτημάτων τῶν τοὺς ἄλλους κατακυριεύοντων, οὐκ ἐχώρτασεν ὁμοῦς διὰ τούτου μόνου τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτοῦ, γνωρίζων ἡδέ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀπαρτίζεται οὐ μόνον ὅταν ἀπέχωμεν ἀπὸ τῶν κακῶν, ἀλλ' ὅταν, ἀπέχοντες ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ποιῶμεν τὸ ἀγαθόν κατὰ τὸ « Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον » ἀγαθόν », ἵνα δείξῃ ἑαυτόν κατὰ πάντα τέλειον καὶ πολλῶ ὑπέρτερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ κατὰ τὰ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, ἔκαυχῆθη καὶ διὰ τὰς πράξεις τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων, εἰπών,

Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα, ὅσα κτῶμαι. Λουκ. 18, 12.

Σάββατον καὶ σάββατα ὠνόμαζον οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἑβδομάδα, ἐκλαμβάνοντες τὴν ἐπισημοτέραν αὐτῆς ἡμέραν, ἤγουν τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου, ἀντὶ ὅλης τῆς ἑβδομάδος· τοῦτο φανερόν ἐστιν ἐκ τοῦ Λευιτικοῦ, λέγοντος, « Καὶ ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ » ἐπτὰ ἀναπαύσεις (ἐπτὰ σάββατα) ἐτῶν, » ἐπτὰ ἔτη ἐπτάκις· καὶ ἔσονταί σοι ἐπτὰ » ἑβδομάδες ἐτῶν, ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα » ἔτη »· ὁμοίως φανερόν ἐστιν καὶ ἐκ τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν Μάρκου καὶ Λουκᾶ, διότι ὁ μὲν Μάρκος εἶπεν, « Ἀναστὰς δὲ » πρῶτῃ ἡμέρᾳ τῆς σαββάτου », ὁ δὲ Λουκᾶς « Τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων », ἤγουν τῇ πρῶτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, ἦτις ἐστὶν ἡ ἡμέρα ἡ ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κυριακὴ. Κατὰ παράδοσιν δὲ καὶ συνήθειαν καὶ οὐ κατ' ἐντολὴν ἐνήστευον οἱ Ἰουδαῖοι

δρακ.
Μάρκ. 9,
10, 33.
ζ. 10, 26,
καὶ 14, 4,
καὶ 16, 8.

ἰωάν. 15,
5.

φιλίπ. 2,
13.

ψαλ. 33,
14.

Λουκ. 18,
12.

Λευιτ. 25,
8.

Μάρκ. 16,
9.
Λουκ. 24,
1.

δις τῆς ἐβδομάδος, τῇ δευτέρᾳ καὶ τῇ πέμπτῃ, ἐπειδὴ ἐπίστευον, ὅτι ὁ Μωϋσῆς τῇ μὲν πέμπτῃ ἀνέβη, τῇ δὲ δευτέρᾳ κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ· κατὰ δὲ προσαγὴν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου χρέος εἶχον ἵνα προσφέρωσι τῷ θεῷ κατὰ πᾶν ἔτος τὸ δέκατον μέρος τῶν καρπῶν τῆς γῆς. « Πᾶσα » δεκάτη τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς γῆς καὶ τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τῷ Κυρίῳ ἐστίν, ἅγιον τῷ Κυρίῳ ». Καὶ ταῦτα μὲν ἐγράφησαν εἰς τὸ Δευτερικόν· τὸ δὲ βιβλίον τοῦ Δευτερονομίου διδάσκει τὰ ἐξῆς, « Δεκάτην ἀποδεκατώσεις παντὸς γεννήματος τοῦ σπέρματός σου, τὸ γέννημα τοῦ ἀγροῦ σου ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτόν. » Οἴστε τὰ ἐπιδέκατα τοῦ σίτου σου, καὶ τοῦ οἴνου σου, καὶ τοῦ ἐλαίου σου ». Ἐκ τῶν λόγων τούτων βλέπομεν, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι οὐκ ἐχρεώσθουν τῷ θεῷ τὸ δέκατον πάντων τῶν πραγμάτων αὐτῶν, παραδείγματος χάριν, καὶ τοῦ γάλακτος, καὶ τοῦ τυροῦ, καὶ τοῦ βουτύρου, καὶ ἄλλων πραγμάτων· οὗτος δὲ ὁ Φαρισαῖος ἐκαυχᾶτο, ὅτι νηστεύει δις τῆς ἐβδομάδος. « Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου » καὶ ὅτι προσέφερε τῷ θεῷ τὸ δέκατον οὐ μόνον τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου διορισθέντων πραγμάτων, ἀλλὰ πάντων, ἃ εἶχεν. « Ἀποδεκατῶ πάντα, ὅσα κτῶμαι ». Ἐδείκνυε δὲ διὰ τούτων τῶν λόγων, ὅτι καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς ὑπερεῖχε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Βλέπε δὲ πῶς ἀντιπαρατίθησι τὰς ἀντιθέτους ἀρετὰς εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀριθμηθέντα ἁμαρτήματα· ἐναντίον μὲν τῆς μοιχείας ἔθηκε τὴν νηστείαν, ὡς δαμάτειραν τῶν σαρκικῶν παθῶν, ἐναντίον δὲ τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς ἀδι-

κίας τὴν ἀποδεκατώσιν πάντων τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Ἠκούσατε τοῦ ὑπερηφάνου Φαρισαίου τὴν ὑπερηφάνειαν· ἀκούσατε νῦν καὶ τοῦ ταπεινόφρονος τελώνου τὴν ταπεινώσιν.

Καὶ ὁ τελώνης, μακρόθεν ἐστώς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Λουκ. 18, 13.

Ἔσθη μὲν καὶ ὁ τελώνης εἰς τὸ ἱερόν, καθὼς καὶ ὁ Φαρισαῖος, πλὴν μακρόθεν, ἤγουν μακρὰν τοῦ θυσιαστηρίου· ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀνάξιον ἐγγίσει εἰς τοῦ θεοῦ τὸ θυσιαστήριον· κλίνας δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ κάτω, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ κἂν ὑψῶσαι τὰ ὄμματα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν οὐρανόν, λογιζόμενος, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, οἱ προλαβόν ὄλως δι' ὄλου προσηλωθέντες εἰς τὰ γῆϊνα πράγματα, οὐκ ἦσαν ἄξιοι ἀτεκῆσαι καὶ ἰδεῖν τὸν οὐρανόν, ὅστις ἐστὶ θρόνος τοῦ θεοῦ· ἔτυπτε δὲ τὸ στήθος αὐτοῦ, ὡς δοχεῖον τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, δεικνύων διὰ τούτου, ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ πολλῆς καταδίκης καὶ τιμωρίας ἐστὶν ἄξιος· ἐκραύγαζε δὲ μεγαλοφώνως, κηρύττων ἑαυτὸν ἁμαρτωλόν, καὶ ζητῶν τοῦ θεοῦ τὸ ἔλεος. Θεέ μου, ἔλεγε, ἐλέησόν με, γενοῦ ἔλεως εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου· « Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ ». Πάντα, καὶ ἡ τοποθεσία, ἐν ἣ ἑστάθη, καὶ τῆς κεφαλῆς ἢ ἐπὶ τὰ κάτω νεῦσις, καὶ τοῦ στήθους τὰ κτυπήματα, καὶ τὰ ἐκφωνηθέντα λόγια, τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ ἰκανῶς δηλοποιοῦσιν. Ἀ-

Δευτ. 24, 30.

Δευτ. 14, 22.

Δευτ. 14, 23.

κούσατε δὲ νῦν καὶ ὅλον τῆς παραβολῆς
τον σκοπόν.

Λουκ. 18,
14.

Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδι-
καιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ
ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυ-
τὸν ὑψωθήσεται.

Τὸ « ἢ ἐκεῖνος » κατὰ μὲν τὸν λόγον τῆς
συντάξεως σημαίνει τὸ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος,
ἤγουν περισσότερον ἐκεῖνου, ὅπερ ἐστίν,
ὅτι καὶ οἱ δύο ἐδικαιώθησαν, ὁ τελώνης
ὁμως ἐδικαιώθη περισσότερον τοῦ Φαρισαίου·
κατὰ δὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου τὸ « ἢ ἐκεῖ-
» νος » σημαίνει καὶ οὐχὶ ἐκεῖνος, ἤγουν κα-
τέβη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ
τελώνης, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ταπεινός, δεδι-
καιωμένος, οὐχὶ δὲ ὁ Φαρισαῖος, ὁ δίκαιος
καὶ ὑπερήφανος. Ὁ τελώνης, ἁμαρτωλὸς
ὢν, διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἐδικαιώθη, ὁ

δὲ Φαρισαῖος, ἐνάρετος ὢν, διὰ τῆς ὑπερη-
φανείας κατεκρίθη. Ὅτι δὲ τοιαύτην ἔννοιαν
ἔχει τὸ « ἢ ἐκεῖνος » πείθουσιν ἡμᾶς πρῶτον
μὲν τὰ ἀκόλουθα τοῦ λόγου· « Ὅτι πᾶς ὁ
» ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται » κατὰ
τίνα δὲ ἄλλον τρόπον ταπεινωθήσεται,
εἰμὴ ὑπὸ θεοῦ κατακριθεὶς τε καὶ καταδι-
κασθεὶς; δεύτερον δὲ ὁ ἐκ παραλλήλου ἄλλος
λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ λέγων, « Κύριος ὑπερη-
» φάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι
» χάριν »· ὅστις ἔχει ἀντίδικον τὸν θεόν
καὶ κατ' αὐτοῦ ἀντιφερόμενον, ἐκεῖνος
οὐδὲ πολὺ οὐδὲ ὀλίγον ἐστὶ δεδικαιωμέ-
νος, κατὰδικος δὲ ἐστὶ καὶ κατακεκρι-
μένος· ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὴν τοῦ Φαρισαίου
κατάκρισιν καὶ ἡ ἐκκλησία, ψάλλουσα περὶ
αὐτοῦ καὶ τοῦ τελώνου· « Ἄλλ' ὁ μὲν, καυ-
» χησάμενος, ἐστερήθη τῶν ἀγαθῶν, ὁ δέ,
» μὴ φθεγγάμενος, ἠξιώθη τῶν δωρεῶν ».

Παροιμ.-
3, 34.

